

„EDINOST“

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta 3.—; „ „ 4.50 „
za četrt leta 1.50; „ „ 2.25 „

Posamične številke se dobivajo v prodajnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 4 nov.

Na naročbe brez priložene naročnine se upravnistvo ne ozira.

EDINOST

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia št. 25. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Oglasni in oznanila se računajo po 8 nov. vsrčica a petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.

Poslana jela zahvale, osmrtnice itd. računajo po pogodbi.

Naročnino, reklamacije in inserate prejema upravnistvo v ulici Carintia 28. Odpriete reklamacije so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

•V edinost je moč.

In mi?!

„Nach ganz neuen Gesetzen wird sich das öffentliche Leben in Oesterreich bewegen.“
„Tr. Ztg.“

„Posrečilo se je torej grofu Taaffe-ju, kar se je videlo do sedaj nedosežno: ustanovil je notranji mir. Malone tri desetletja obstoji avstrijska ustava. Skoro tri desetletja vihra narodni boj in ovira razvoj sil države. Dokončan je tridesetletni boj; silnim viharjem klubujoč, posrečilo se je dovesti ladijo v varno pristanišče. Za to gre zasluga grofu Taaffe-ju. Kakor vsikdar, ko sledi za vojsko mir, nastale bodo tudi sedaj premembe. Po čisto novih zakonih gibalo se bode javno življenje v Avstriji in vse narodnosti navdalo bode zaupanje, kakoršno smo dosedaj pogrešali. Pesimizem in dvomi poslavljajo se od nas, v Avstriji je dokončana pravda tega stoletja. Notranji mir se je ustanovil in to je zmaga avstrijskega mišljenja.“

Tako „Triester Zeitung“. Ne mislimo gubiti časa, polemizujoč s tržaškim poluoficijoznim listom. Ne, tako nes pametni nismo. Vsaj vemo predobro, da tam je vspešna polemika nemogoča, kjer je vodilno načelo — dobro obložene jaslji. Toda prepričali smo se, da naši vladni krogi v obče goje iste optimistične nazore, katere tako samosvestno izraža dobra naša „Triesterica“. Ako je pa stvar taka, treba je, da govorimo, treba je, da na ves glas povemo, kako mislimo, kako sodimo. — „Triesterica“ nam ni nič, poznamo jo le kot izborni, zaželjeni učinek nikdar zgrešljivo sredstvo, ako človeku nikakor noče priti prepotrebni — spanec. Če pa vemo, da krogi, katerim gre prva beseda, istotako mislijo, potem seveda zadobi stvar vse drugo lice, potem je že treba o stvari govoriti resno, ozbiljno.

Kakor znano čitateljem našim, sklicali so na Dunaj — in to menda na izrečno željo najvišjih faktorjev — poverjenike in prve obeh v deželi češkej živčih na-

rodov, da bi se posvetovali, bi-li ne bilo mogoče, ustaviti bratomorni boj, koji absorbuje vse najboljše sile teh dveh razvitih, kulturnih in kremenitih narodov — ali vsaj napraviti nekako premirje. Zato so tem shodom nadejali naslov spravna konferencija. Mi smo pazno sledili razpravam tem in smo v političnem pregledu označili vse faze dogovarjanj, kolikor nam je le bilo mogoče z ozirom na sklenjeno tajnost obravnave in z ozirom na skromno odmerjeni nam prostor.

Konferencije so dognane; in dogodilo se je, kar je le malokdo pričakoval in se nadejal — kaj čete, svet je postal nezaupen — dognane so vspešno; to je: Čehi in Nemci so se sporazumeli, kako je vrediti hišo, katera je obema lastna, da ne bodo drug drugemu na poti in da bi mogli v bodoče jeden poleg drugega v božjem miru živeti, vsak za svoj blagor in svoj napredek delujoč in se trudeč.

To je res lep smoter, katerega se mora veseliti vsak pošten, pravico- in miroljuben človek. In osobito mi Slovenci smo izredno miroljuben narod — skoro da premirojuben — da želimo miru prav od srca, ker vemo, kako potreben bi nam bil — tako potreben, kakor nikomur drugemu. Vsaj vemo dobro, koliko ogromnega dela čaka nas še na kulturnem polju, katero delo se nam je zakasnilo, ne toliko po našej lastnej krivdi, ampak po žalostnej usodi, katero nam je naklanjala do sedaj božja providnost. In v premago tolikega dela treba je miru. Radi bi torej videli, želeli bi prav od srca, da bi se v ožgled na Dunaji dognane sprave naši vzklic harmonično vjemali z radostnimi vzklici vladnih in — nemško-liberalnih krogov. Žal, da nemamo vzroka, veseliti se. Vladni krogi kažejo nam se uprav nevarne optimiste. Da bi le bilo res, da so dognani narodnostni boji v Avstriji! A to ni res! Kdor to trdi, slepi samega sebe, gradi si iluzije, katere se mu zrušijo prav v kratkem, ker se morajo zrušiti. Nismo toliko ignoranti, da bi ho-

teli tajiti važnost naroda češkega — ti ljubi Bog, saj smo bili do sedaj njega verni sobojevniki in hočemo tudi za naprej ostati —, a poleg njih žive še drugi, kateri že nestrpno čakajo odrešenja, kateri, pred vratmi stoječ, željno pričakujejo, da se vrata ta odpro, ter da vstopijo v svetlobo, kjer ne poznajo razločkov, kjer so vsi jednaki, kjer ne poznajo stene, katera bi ločila superijornost od inferijornosti, kjer vse enakomerno obseva solnce narodne svobode. Tudi na te reveže morate misliti. Ako se vam je že nujno zdelo, da potolažite češke Nemce, ki so v manjšini, koliko bolj je treba, da potolažite večino na Primorskem! Ali Vam Vaša vest ne pravi tudi tako?! In ta večina smo mi Slovenci in Hrvatje! In Vam ni znano, da se rodu našemu po Štajerskej in Koruškej kratijo najprimitivnejše pravice in to tolikim cinizmom in tako brutalno, da je prikazen ta velika sramota prosvitljenemu našemu stoletju. Na te spomnite se tudi; dajte tudi tem, kar jim gre. Delo, ki ste je započeli na severu, završite je na jugu. Zato pa vas vprašamo danes kategorično: In mi?! Ste-li na nas pozabili?! Ne varajte se: miru ne bode, dokler tudi mi ne bodemo podpisali mirovni pogojev. Zadovoljite nas vse — vse do zadnjega — potem bodete smeli še le reči: „Nach ganz neuen Gesetzen wird sich das öffentliche Leben in Oesterreich bewegen.“ In mi zaslužimo to, kajti nam je spolnjevati dvojno nalogo: v jednej roki držimo narodno našo zastavo, v drugej pa držimo krčevito in visoko prapor avstrijskega mišljenja, prapor državniške zvestobe, katerega po vsej sili hočejo v blato pogaziti nekateri, dobro vam znani elementi. To je ogromno delo, o katerem pa nikakor ne rečemo, da je svojega plačila vredno; kajti mi ne zahtevamo nikakega plačila za čuvstvanja svoja. Pač pa je vredno, da se da onim, koji je vrše — njih pravice. Vprašamo Vas torej še enkrat: In mi?! —t—

Pijanstvo in njega posledice.

V.

Kedaj bi se pa moral pijanec sklicati za mladoletnika ter izločiti od ostalega društva? Vsakakor bi se morali pijanci ločiti od ostalih ljudi ter prisilno djati v poseben zavod, kajti pijanec je drugim nevaren.

Kako bi se pa zakonito moralo določiti, kedaj postane nevaren in kedaj je pijan? Nekateri pijanci postanejo vsled pijače duševno bolni. To bi bilo lahko spoznati in zaprli bi se v norišnico. Take pijance, kateri so v pijanem stanju tako iz sebe, da ne vedo kaj počenjajo, bilo bi prav lahko presoditi in vtakniti v prisilno delalnico. Kadar so prvi pijani, zaprli naj bi se v norišnico in iz te prestavili v prisilno delalnico.

Sodbo, je li se ta ali oni pijanec more obdržati v prisilnej delalnici, morala bi izreči sodnija, katerej bi pa morale vse norišnice ali bolnice sploh naznaniti, kadar so sprejele kacega pijanca. O detenciji sami bi pa sklepala posebna, v to določena komisija.

Pri enacih pijančevalcih, ki po povžitej pijači nekako znoré ter uganjajo čine, lastne pravim norcem, bi ne bilo težko določiti d o b o, kedaj naj se zapró v poseben zavod.

Drugaci je pa z navadnimi pijanci, kateri se videvajo vsak dan po mestnih ulicah in na deželi. Sedanje zakonodajstvo ni proti tem ničesar odredilo. Ali tudi tem pijancem bi se lahko v okom prišlo, ako bi se javno pijančevanje zakonito prepovedalo. Ako bi se za navadne pijavke hoteli osnovati posamezni zavodi, v enem tednu bi vsi bili prepolni. To zlo, razdirajoče družine in strašansko skodeče občnemu blagostanju, širéče nemoralnost in breznačajnost, dalo bi se znatno preprečiti, ako bi se že omenjena naredba gališkega deželnega zakona uveljavila v vsej državi ter uspehu polvoljno spremenila.

Taka je zadela Zakotnik-a. Živel je poslej od miloščine vsmiljenih ljudij. In žganje je pil, da je le imel za to potrebni krajcar. Premnogokrati videlo se ga je v nezavesti na cesti ležati. In ona? Zginila je, nikdo ni vedel kam. Mogoče, da je šla iskat vse one mnogoštevilne znance. Bog ve, so jo-li hoteli poznati! O, prav je imel Jakope Jerinšek: slaba ženska v hišo, sreča pa iz hiše. Tako je bilo in tako bo na veke.

In zopet je bila sama stara Zakotnica. A danes ni jokala, solze jej niso kapale iz očes. Da bi le bi bita mogla jokati; a ni mogla, globoka žalost in neznanske duševne muke — koliko je revica prebila! — usušile so vir solza. Pokleknila je, sklenila roki in prosila vsmiljenja z nebes. Uboga mati, ubogi sin! O tiste nekdanje slutnje! Bile so glasno svarilo, katerega pa sin ni hotel slušati.

Besede njene, besede materine so se vresničile, grozno vresničile.

PODLISTEK.

Besede materine.

Spisal C—t—č.

(Konec.)

In zrušila se je sreča ta, predno bi bili mislili. Med onimi znanci in prijatelji, ki so prihajali iz mesta v Zakotnikovo hišo, bil je lep, mlad gospodič, gladek kakor jegulja. Mlada Zakotnica rekla je vsakemu, da je nje — bratranec. Ta „bratranec“ je bil zadnji udarec Zakotnikovej hiši; njegov prihod prepodil je srečo in blagoslov božji iz hiše. Vse je šlo narobe.

Za gospodarstvo se ni brigala nobena duša. Zapravljalo, jelo in pilo se je, da je bilo groza. Zakotnik je posojeval denarje mladim gospodom; ko ni bilo gotovine več v hiši, jeli so na premoženje dolgovce delati.

Pomislite možje: Zakotnikova domačija in dolgovi! Kdo bi bil kaj takega mislil! Pokojni Zakotnik bi se v grobu obrnil, ako bi vedel, da se na njegove premoženje — tako premoženje! — v zemljiških knjigah dolgovi vknjižujejo. In

vender je bilo tako. Ko je bila treba plačevati velike davke, hajd na posodo, zdaj v jedno posojilnico, zdaj v drugo. A ukljub tej zapravljivosti je čudno, da je tako daleč prišlo, kajti tam je bil velik kup. Ali ona, ona, tista mestna stvarica, jemala je, kjer je dobila in dajala svojim — bratranecem. In on jo je še vedno rad imel. Ni bil toli pogumen, da bi jo bil z jedno samo besedo pokaral, da tako se ne sme. Ljubil je revež zapeljivo kačo, ki ga je sleparila spredej in zadej; ki mu je kradla imetje in — čast. Da, možje, čast, zakonsko čast, mu je zrušila tista nespodobna ženska. To je bil poslednji udarec, vse drugo rušilo se je potem samo po sebi in se strašansko hitrostjo. Nesrečno naključje je hotelo, da je moral biti ubogi mož sam priča sramote svoje; sam, pravim vam, sam se je prepričal, da žena, katero je tako goreče ljubil, ruši svetost zakona. Od tedaj bil je kakor spremenjen. Njej samej ni rekel žal besede, a pogledal je tudi ni. Od istega strašnega dne nista spregovorila besedice jeden z drugim. Z prvga je jokal — kdo ne bi jokal, možje?! — in — pil. A tudi solze so počasi vsah-

nile; sedaj ne joče več, zato pa temveč pije. Opije se vsaki dan do nezavesti. V vinu in žganju išče tolažbe. Božji blagoslov je izginil iz hiše. Kako bi ne: gospodar pijanec, gospodinja nesramnica.

Še nekoliko dni, in vse bo na dražbi prodano. Ubogi mož! In vsi tisti bratranci, ki so se mu popred tako klanjali, vsi so odšli. Ni sledu ni za njimi.

Vidite prijatelji, tako je prišla nesreča v Zakotnikovo hišo.

Nekoliko dni pozneje pel je boben po Zakotnikovem premoženji; sodna komisija prodajala je na licu mesta. Parcelo za parcelo, njivo za njivo, travnik za travnikom oddajali so onim, ki so največ ponudili. Koliko neizmerne tragike tiči v onih kratkih, stereotipnih besedah sodnega sluga: k prvem, drugem in — mož se še enkrat pazno ozre — in . . . tretjem. Ta-le besedica znači oni usodepolni trenutek, ko so jedni celi družini odmaknili iznad glave varno ostrežje, ko so jedni celi družini potisnili v roko — beraško palico.

Pijanstvo naj bi se kaznovalo. Kazen naj bi pa progresivno naraščala. Ako bi se kdo enkrat opil, naj bi se kaznoval z primerno denarno globo; v drugič bi se mu morala pa vsakakor odvzeti osebna prostost. Sodniška oblast naj bi tudi pri teh pijancih določevala, ali se imajo zapreti v prisilno delalnico ali pa pustiti proste.

Nahaja se slednjič neka vrsta pijancev, ki so le redko kedaj pijani, a tedaj razsajajo v svojih družinah ter so jako nevarni. Tudi ti pijanci bi se morali zapreti v zavod, temveč tedaj, ako bi se vsem prebivalcem jedne hiše pripoznala pravica, da smejo enak zapor zahtevati, kakor se godi dandanes v Ameriki.

Ko sem pred leti stanoval nekje v mestu, bival je v tretjem nadstropju, uprav nad menoj, kišnega gospodarja brat — pravi pijanec. Čeprav je bil oče šesterim otročičem, prihajal je vsak dan pozno v noči pijan domov ter neznanško razbijal in ropotal po vežnih vratih. Ko je pa prišel v svoje bivališče, bilo je ženi in otrokom gorje. Vse je vriščalo in jokalo, kajti očetova roka je mahala in zadela, kjer je le mogla. Vse ugovarjanje ostalih prebivalcev iste hiše ni ničesar pomagalo; nekateri so se morali preseliti.

Kalil je mir ne le v svojej družini, ampak tudi pri družih. Ako bi prebivalcem iste hiše pristojala pravica zahtevati, da se zapre v zavod za pijance, iznebili bi se ga bili najrajši.

Tak človek bi se moral predstaviti zdravniku, ta in sodišče morala bi določiti njega zapor. Gledè razklicanja pijanca mladolenikom zgoditi bi se moralo to le v slučaju, ako bi sodišče zaukazalo njega zapor v zavod. S prenehanjem zapora naj bi se spoznal zopet polnoletnim.

Višji zdravniški svet, proučivši vse okolnosti in vprašan, da izreče svoje menenje gledè javnih zavodov za pijance, izrekel se je proti tem zavodom, kajti snovanje istih bi stalo državo veliko denarja; zavodi sami bi pa ne prinašali zaželenega sadu, ker pijanstvo kot telesna bolezen se težko ali nikakor ne da ozdraviti ter bi enaki zavodi k temu prav malo pripomogli.

Temveč je pa pijanstvo v obče jako nevarno in skrajni čas je, da se proti njemu postavno postopa, da se država in človeštvo reši pred njega slabimi posledicami. Določbe in naredbe v tem obziru bi se morale dobro proučiti in staviti na nasveti.

Te naredbe morale bi mej družim obsegati; a) kaznovanje javnega pijančevanja, kakor že obstoji v dež. zakonih v dveh avstrijskih kronovinah; b) podpiranje zasebnih zavodov za pijance; c) vpepljanje zakonite določbe, po kateri bi se morali izročiti varuštvo vsi oni, ki so spoznani za pijance; d) vsi oni, kateri so vsled použivanja opojnih pijač podvrženi kakej duševnej bolezni, izročiti bi se morali v kako norišnico in ko iz te pridejo, zapreti za odločeno dobo v prisilni zavod za pijance; kdor je pa bil vsled pijančevanja v kratkej dobi večkrat obsojen, prištevati bi se moral zgornjej vrsti pijancev; e) pijanci, bi se morali tudi zapreti, ako to zahtevajo njih sorodniki.

S tem bi se vsaj deloma prišlo v okom nesrečnemu zlu, ki tako globoko zajeda človeško družbo, učinjajoč mu materijelne in moralne škode.

(Konec prih.)

Politični pregled.

Notranje dežele.

Državni zbor se snide 3. prih. meseca.

Pri nadomestnej volitvi za tržaški mestni zbor dne 22. t. m. voljen je bil zopet progresovec Aleks. Cesare. Kje ste bili „patrijotje“, „konservativci“? Tudi to je značilno.

Češki deželni zbor sešel se je zopet 23. t. m.

Prvak moravskih Nemcev, dr. Sturm umaknil se bode političnemu življenju. Vodstvo stranke prevzel bode Chlumetzki, bivši minister.

Upravno sodišče je določilo, da oblastva neso zavezana, brigati se za to, da se popravijo predpisi davkov, ako hoče kdo izvrševati volilno pravico. Za to mora se brigati dotičnik sam.

„Politik“ piše o tržaških razmerah: Nikdo ne bi bil mislil, da bomo morali biti priča tako drzne politične demonstracije, kakoršno smo doživeli dne 16. t. m. Resnično, spominjati se moramo onih nesrečnih časov iz let 1868. in 1879., ko sti dali divja gonba na okoličane in smrt Viktorja Emanuela tržaškemu mestnemu zboru dovelj povoda, da je uprizorjal protiaustrijske demonstracije. Ko se je prečital ukaz namestništva, da se ne sme prepeljati pepela Revere-a v Trst, nastal je pri besedah Giuseppe Garibaldi na galeriji stražansk ropot in klicali so: „Evviva Garibaldi!“ To se je zgodilo v avstrijskem mestu Trstu in uprav onih dni, ko so na vse mogoče načine trdili, da so irredento zrušili in da se avstrijsko mišljenje krepi. Vse se sramnje.

Gospod Rinaldini mora zgodaj pokušati sad nove ère. Progresovska klika ga je nesramno varala, sklepačjočega kompromise in klanjajočega se idealnej koncilijanci. Zadnji čas je, da nastopi energično in samosvestno, ako noče, da se demoralizujejo tudi dobromisleči. Lokalna vlada doživela je brez dvojbeno poraz in malo je upanja, da se kmalu odpravi korupcija, ki se je globoko zajedla. Dunajske kroge so jako neljubo zadeli ti dogodki. Primorski Slovani zadržte se mirno in si mislijo: na njih sadu jih boste spoznali.

Grof Taaffe se čuti jako srečnega, da se je dognala sprava mej Čehi in Nemci. Pri zaključnej seji zahvalil se je knezu Schönburgu in vsem članom konferencije. Rieger, knez Lobkovic, Plener in Schmeykal izrekli so priznanje svoje grofu Taaffe-ju na njega trudoljubivem delovanju v dosego sprave.

Plener je rekel nekej dunajskej deputaciji: Nadejamo se, da je sprava važen korak do boljše politične bodočnosti, ki je silno potrebna Dunaju in Avstriji.

Govoriti nam je nekoliko o narodnih kurijah, o katerih se tudi obravnavali. Po sedanjih volilnih redih delijo se dež. zbori v 3 kurije: veliko posestvo, mesta (s trg. zbornicami) in kmetске občine. To institucijo čedo sedaj prenarediti. Na mesto kurij mest in občin, prišli bosti češka in nemška kurija. Takim načinom je Nemcem zagotovljeno neko število zastopnikov v deželnem odboru, kajti vsaka kurija voli za se dež. odbornike. Konferencija je šla še dalje: pripoznala je vsakej kurij, da sme v jezikovnih in narodnih vprašanjih uložiti svoj „veto“ (to je ugovarjati). Takim načinom ne bodo mogli nič skleniti, ako se ne bodo kurije popred sporazumele. S tem so podrli načelo večine, katero je do sedaj veljalo v našej ustavi; kajti vsaka kurija — in naj šteje še tako malo glasov — zabranila bode lahko kak neljub jej sklep. —

V ogerškem državnem zboru vsprejeli so proračun o honvedstvu (deželnej brambi) in potem pričeli pretresati proračun o ministerstvu za nauk in bogočastje. —

Vlada še ni določila, kedaj se ima sniti srbski cerkveni kongres. V Buda-Pešti žele, da bi bil znani Srb-Madžaron, baron Nikolits, vladni zastopnik pri kongresu.

Vnanje države.

„Nov. Vremja“ nikakor nečejo priznati, da bi bili koraki, katere je storil ruski kabinet glede Bolgarske, samo

principijelne važnosti, in da ne bi imeli posledic. Ruski protest izvelkel je energično na dan vprašanje: se-li je rušila berlinska pogodba, ali ne?! Čas ni daleč, ko bode mogla Rusija izreči, da jo ne veže več berlinska pogodba. Potem pa znajo priti diplomatiški dogodki, kakoršnih ne želijo na Dunaju. Nemčija in Avstrija naj bi to dobro primislili. Nemški cesar bode došel najbrže to poletje k ruskim manevrom, a gotovega še ni nič.

V Belemgradu dobro pometajo. Umirovili so divizijskega poveljnika Pavloviča in polkovnika Vanliča, ker sta v oficirskih krogih nespodobno govorila o sklepu skupštine, da se ustavijo doklade oficirjem. Zaprli so nekdanjega arhimandrita Vaso Pelagiča, ker je žalil kralja, kraljevo hišo, regentstvo in vlado.

Carinska vojna z Rumunijo menda kmalu neha. Vršč se že pogovori o avstrijsko-rumenskeje trgovinskeje pogodbi. Želeti bi bilo, da se ta nevsčena vojna enkrat konča, kajti na njej znatno trpi osobito trgovina z lesom iz Kranjske, Hrvaške, Koroške in Štajerske.

Velevlasti neso odpisale zastopnikov k pogrebu italijanskega princa Amadeja, ker je pokojnik sam želel, da pogreb imej privatni značaj.

236 italijanskih škofov izdalo je pastirski list, v katerem pravijo, da postava o pobožnih ustanovah žali vero in krati pravice onim, ki bi hoteli napraviti pobožne ustanove.

V francozkeje komori bil je vihar. Bulanzisti uprizorili so škandal, ko je prvokrat govoril Joffrin, katerega je zbornica proglasila poslancem, da-si je dobil manj glasov, nego njegov bulanzistiški protikandidat.

Raznesli so bili vest, da hočejo španjski karlisti izkoristiti sedanjí kritični položaj. Don Karlos je pa svoje somišljenike pozval, naj bodo mirni in naj vse opuste, kar bi moglo deželo spraviti v zadrego.

Portugalski parlament je razpuščen in razpisali so nove volitve.

Iz Brazilije poročajo, da vlada jako strogo postopa. Mesto Rio de Janeiro je podobno vojaškemu taboru v obse dem stanju. Ta strogost vlade odklonila jej bode mnogo prijateljev.

DOPISI.

Iz Doline, 20. jnuvarja (Izv. dop.) Ieto je že minulo, od kar je naša lepa, cvetoča in mlada čitalnica zaspala. Nadejali smo se, da se morda tekom leta ali čez leto zopet probudi in k novemu življenju vstane. Žalibog, varali smo se! Nobenemu ni prišlo na misel, probuditi jo, zdramiti jo! — Je-li zaspala za vedno? — Hm — težek odgovor. Pri davnšnjih razmerah skoraj bi rekel — da! — Že pred letom se je ugibalo, zakaj je čitalnica propala; danes pa je razvidno, da sloge majnka. Tukaj gre „vsak za se“, in konečno, „vsak za svoj dobiček“. To pa ni prav! Nasprotno bi bilo pravo: sloga in edinost sti temelj našega blagostanja. — Da to podlago ali temelj dobimo, moramo na to misliti, da si osnujemo pošteno, koristno društvo. Čitalnica ne sme dalje spati. Tudi kmetijska zadruga more se bolj na noge spraviti, kakor se do danes postavlja. Sedaj je že dve leti, odkar se je kmetijska zadruga v našej občini rodila, pa žalibog, tako šibka je, da skoraj pojemlje. Sliši se, da je precejšnjo število udov letnino plačalo; pa — kje je sad? — Niti najmanjšega sporočila društvenega delovanja se ne sliši in ne čita. In vendar bi se bilo moralo to že saj dvakrat zgoditi.

Sedaj tudi ne bi bilo umestno povpraševati, kde da tiči vzrok tej žalostnej prikazni, ko ga lahko vsakdo zapazi.

Torej občinarji! dvojna naloga Vam

je sedaj: zdramiti iz mrtvila zaspalo društvo in k živahnjšemu delovanju prisiliti zadrugo.

Iz Pulja, 22. januarja t. l. [Izv. dop.] Mnogo mora trpeti slovanstvo po Istri v obče, istotako morajo veliko trpeti njega prvoborileci. Biti očiti bojovník za našo stvar po onih krajih, kjer gospodujejo naši hudi nasprotniki, je toliko, kakor biti mučenik. Ne proganjajo ga samo na političkem polju, ampak gledajo vedno, da ga oškodujejo tudi materijalno. Tej svojej taktiki ostali so zvesti gledè tukajšnega šolskega nadzornika Križnič a, kateremu je celo naš nasprotnik, g. Elluseg, javno pripoznal, da se ravna vedno le po postavah, in gledè urednika vrlega našega „Il Diritto Croato“. O tem poslednjem bilo je koncem tega leta skoro gotovo, da se mu žalostno usoda nekoliko zboljša, ker so nekateri krogi vender uvideli, da so krivico delali. Ali svet obrača, puljski meštro v duhovenskeje obleki pa obrne. Ta najhujšjo strastjo navdahnjeni mož, odpeljal se je — čuvši, da se hočejo stvari za Jakiča nekoliko zasakati — brzo v Poreč in tam še ne dobro uro konferiral. Posledica tega sestanka je bila, — da vse pri stare m ostane. Za božjo voljo, nekateri ljudje res ne poznajo vsmiljenja.

Čitalnica naša se vendar nekoliko giblje. Nedavno je imela jako zanimiv „tíhi večer“. G. K. je jako lepo predaval o influenci. Predavanje bi bilo zaslužilo, da ga čuje širje občinstvo. Za to točko bila je šaljiva tombola. Naposled je pa nastopil copernik iz Amerike, gospod K. Ta copernik je pa res tako izvrševal svoje „čudne“ reči, da smo se istinito izborno zabavali in ni bilo smeha ni konca ni kraja. Tudi Vam, g. urednik, bi privoščili, da bi ga vidili in čuli tega copernika *)

Čitalnica priredi v kratkem svoj vsakoletni ples. Colloredi.

Domače vesti.

Tíha maša za pokojnega cesarjeviča Rudolfa. Odbor delalskega podpornega društva v Trstu naznanja družabnikom in družabnicam tega društva, da se bode služila tíha sv. maša ob obletnici smrti pokojnega društvenega pokrovitelja, nepozabnega cesarjeviča Rudolfa — za pokoj njega duše. — Maša bode dne 30. t. m. ob 8. uri zjutraj v cerkvi sv. Antona novega.

Cesarjevičinja-udova Štefanija ostane še nekoliko časa v Gries-u na Tirolskem in se naseli potem za dlje časa v gradu „Miramar“.

Še enkrat Revere in Pahor. O zadevi Revere smo zvedeli iz popolnem verodostojnega vira še nekoliko stvari, katere dozdej nismo znali. Revere za časa svoje smrti niti žid ni bil. On je bil rojen žid a izneveril se je tudi tej svojej veri in postal brezverec. Židovi ga tudi s prva neso hoteli sprejeti na svoje pokopališče. Ko so to doznali tukajšni irredentovci, bili so toliko predrzni, da so se obrnili do tržaškega škofa s prošnjo, naj bi katolišk duhovnik asistoval, ko bodo prepepeljali Reverjeve ostanke v Trst. Seveda so tržaški škof to prečudno zahtevo kar na kratko odbili. Revere je bil torej slabši nego žid — bil je brezverec. V oči-gled tej istini moramo postopanje duhovnika Pahorja še ostreje soditi. Radovedni smo, kaj poreko okoličanski kolegi gosp. Pahorja. Uverjeni smo, da bodo protestovali, da se je vedel njihov lastni vrstnik tako nečuveno, za katoliško cerkev in njeno duhovščino žaljivo.

G. Pahorja nam je v tej zadevi soditi z dveh strani, okoličanskega poslanca Pahorja in duhovnika Pahorja. Poslanec g. Pahor moral bi vedno to istino pred očmi imeti — in če-

*) Vsaj ga poznamo. Opomba uredništva.

tudi ga političko društvo „Edinost“ ni proglasilo svojim kandidatom —, da v okolici tržaške žive v kompatnej masi s a m i S l o v e n c i, kateri imajo po božjih in človeških postavah pravico zahtevati, da se čuva njih narodnost. Tem okoliščinom bila je pa tudi od nekdanj zvestoba do Avstrije najsičajnejši kinč, s katerim se pred vsem svetom — in po pravici — ponašajo. Poslancu okoliščanskemu bi torej bila v prvi vrsti dolžnost, da je veren interpret lojalnega tega čuvstva; glasno bi moral protestovati proti vsemu, kar bi moglo žaliti ta okoliščanska čuvstva. G. Pahor pa, ne samo, da ni proti glasoval, ampak še sam je glasujoč žalil ta čuvstva. O duhovnik u Pahorju ne govorimo, ker nam je naravnost zoperno, poučevati duhovna o dolžnostih duhovna. To naj store njega vrstniki. To pa je gotovo: g. Pahor je grešil kot slovenski poslanec in je grešil kot duhoven.

Češki deželni zbor potrdil je vse volitve nemških poslancev. Legitimacijski odsek predlaga, da se vniči volitev Mladočeha Tekly-a in Staročeha Sameca. Za deželno razstavo dovolil je deželni zbor subvencijo 100.000 gld. in zajedno sklenil vlado naprositi, da pospešuje razstavo in dovoli državno subvencijo. V budjetnej komisiji naznanil je predsednik, da je Nj. Veličanstvo potrdilo statut češke akademije znanosti.

„Novice“, govoreč o progresovca dra. Spadonija izvolitvi v tržaški mestni zbor, pišejo: Dokler se bodo lahani v Trstu tako „tlačili“, si irredenta lahko tudi očitno mane roke od veselja.

Kneza Alojzija Lichtensteina vsprejelo je Nj. Veličanstvo dne 23 t. m. v avdijenci. Ne ve se, je-li bila avdijenca čisto privatnega značaja, ali pa so bili politički dogodki uzrok, da je cesar vsprejel konservativnega princa.

Družbi sv. Cirila in Metoda doposlali so iz Šmartnega pri Litiji vsoto 121 gld. 48 kr. s prošnjo, da se sprejme vas ta mej pokrovitelj družbe. Vodstvo društva objavlja ta dar naslednjimi besedami: Ko zahvaljuje se rodoljubivej požrtvovalnosti čast. odbora, javljamo to vest slovenskemu svetu, da je „Šmartno pri Litiji“ postalo prva vas — pokroviteljica družbi sv. Cirila in Metoda, trdno upamo, da bo Božja previdnost, čuvajoč z jednako ljubeznijo vse narode, obudila nam še mnogo takih dobrih src, ki bodo, žrtvujoč družbi sv. Cirila in Metoda, dejanski pokazala svojo živo unemo za vero ter za svojo širjo in ožjo domovino.

Sokolov ples. Opozarjamo v zadnjem trenutku še enkrat tržaško slovensko občinstvo, da je jutri zvečer v redutnej dvorani gledališča „Politeama Rossetti“ ples „Tržaškega Sokola“, tega najsimpatičnejšega med našimi društvi. Zagotovljamo, da bo to krasna veselica.

Izgladen Sokolaš. Član „Trž. Sokola“ g. S., kateri se radi boleznih v obitelji, velikega plesa ne more vdeležiti, izročil je odboru 5 gl. Živio vrli narodnjak!

Zdraviški odnošaji v Trstu v letu 1889. Mesto Trst štelo je v minolem letu poprečno 158.054 prebivalcev. Rodilo se jih je 5.156 (2.668 možkega in 2.448 ženskega spola); rodilo se jih je skupno 138 več, nego leta 1888. Umrlo je 4.036 oseb (2.048 možkega in 1.988 ženskega spola); namreč 568 manj nego leta 1888. V zadnjem desetletju je bilo gledé mrtvih pretečeno leto najugodnejše. Največ jih je umrlo meseca septembra in decembra, čemur je bila najbrže kriva influenza in nje posledice. Starčkov, ki bi presezali 60. leto zamrlo je 832. Neusmiljena smrt je največ kosila mej otroci do 6. leta in mej možaki od 41.—60. leta; prvih je umrlo 1.645, zadnjih pa 654. Na osepnih je prešlo 37 oseb (l. 1888 pa 241); na tuberkulozi 709 oseb; obilo žrtv je imela tudi plućnica in druge kužne bolezni. Pri vsih teh boleznih smejo se zdraviški odnošaji našega mesta v minolem letu prištevati mej najboljše.

Sleparstvo. Preprosto ljudstvo se kaj rado pusti zapeljati v lastno škodo. Njega lehkovernost kaj radi vporabljajo zlasti

brezsrčne pijavice — Židovi, ki je odirajo in molzejo, kjer in kadar morejo. V novejši čas začeli so tudi v tržaški okolici mamiti ljudi nekateri brezvestni agentje neke banke v Budapešti, razprodajajoč srečke ali loterijske loze na obroke. Kako drago stanejo te srečke pove naj ta-le dokaz: Cena dobitnega listka (Gewinnschein) banke Boden-Credit stane proti gotovini 18—20 gl. Za ta denar dobiš jih pri vsakej menjalnici v Trstu. Nominalna vrednost je pa 25 gld. Agentje prodajajo pa iste loze po 37 gld. v obrokih po 2 gld. na mesec. Vrhu tega stane poštarina za razpošiljatev denarja v Budimpešto 1 for. Vkupe stane pri agentih vkupljena srečka, čije vrednost je 19 gl., — 38 gl., torej dvakrat toliko, kakor je vredna! Vrhu tega, ako kdo zamudi vplačati obrok, zgubi vsako pravico do igranja in srečke; k večjem mu požrešni bankir polovico vplačane svote povrati. — Po tržaški okolici kaj radi letajo tudi neke druge baže agentje, vsiljevajoč tkanine, platno, obleko, ovratne rute, pohišstvo, podobe itd. tudi na splačevanje ali obroke. Lehkovernne naše ženice se kaj radi dajo vjeti po teh sleparjih ter kupavajo — „mačko v žaklji“ za drag denar. Roba, ki jo vsiljujejo je navadno prestara in slaba, store si jo plačati dvakrat toliko, kolikor je vredna. Želeti bi bilo, da bi oblastvo tako varanje ljudstva prepevedalo. Našim ljudem po okolici pa priporočamo, da ne sramne agente in druge prodajalce na obroke zapodé, kader jim pridejo česa ponujati. Naj se rajši obrnejo do solidnih prodajalcev v mestu, kateri jim tudi radi nekoliko olajšajo plačevanje.

Prav mu bodi! Že dobro poznani gospod, d e t t o K u k e c, bil je že zopet radi razžaljenja časti kaznovan na 15 gld. globe ali 3 dni zapora. Čestitamo vrlim vaščanom na takem županu!

Vreme je sedaj v Trstu precej ugodno. Že en teden tlači nas prav neprijetna megla in vlažnost; minoli teden je bila nekatere dni jako gosta, da nisi videl pet korakov pred seboj. Menda uprav ta megla in vlažnost je kriva, da se je influenza dobro razširila. Zadnje dni je zadnja nekoliko ponehala, a posamezni slučajji so tem hujši in tembolj nevarni. Za posledicami te bolezni jih obilo umira, tako, da je dnevna umrljivost slična onej, kadar vladajo epidemične bolezni. Vsak dan je neki do 30 slučajev smrti. Tudi trgovina je radi vladajoče bolezni nekoliko opešala ter ni videti one živahnosti, kakor druga leta ob tem času. Plesi in glediške predstave so navadno slabo obiskovane.

Slavjanskega in slavne pevce njegove čuli bodo tudi v Ljubljani. Dotične obravnave se že vrše in ni dvombe, da ne bi imele povoljen vspeh. Zdjaj bi bila lepa prilika na to delati, da bi tudi v Trstu čuli originalne te pevce.

V Pulju začel bode izhajati nov italijanski list z imenom „Il Coccodrillo“. Izhajal bode po jedenkrat na teden. List bo imel humoristiško vsebino in se ne bo bavil s politikom. Ilustrovan bode tudi. Torej bodejo odslej v Pulji izhajali štirje listi. Vsakako dosti za mesto Puljsko. Puljski kolovodje se napenjajo, da bi nase potegnili hegemonijo. Teško, prav teško bo šlo. Ubogi Stanich, ubogi Wassermann e tutti quanti! Kaj še zdaj ne veste, da vam v istrskem italijanskem taboru živ krat nič ne zaupa?! Vidite, to je prokletstvo, ki neizogibno sledi renegatstvu.

Čitalnica na Reki priredi dne 1. februarja o priliki preselitve v s v o j e l a s t n e, krasne prostore, sijajen ples. Reški rodoljubje se nadejajo, da postane „čitaonica“ prava in iskrena zastopnica hrvatstva na Reki. Tudi mi občudujemo požrtvovalnost teh rodoljubov, kateri so se svojo radodarno roko pripomogli, da se je brez reklame in brez hrupa vresničila krasna ta ideja. Da, Rečani imajo istinito svoj narodni dom! Pišočim te-le vrstice vsiljuje se nam nehote vprašanje: ne bi-li

bilo tudi v Trstu isto mogoče, kar so Rečani zvršili v razmerno kratkem času? Mogoče vender, da bi se tudi v Trstu dobili možje, ki bi radi odpomogli živej potrebi, da bi tržaška narodna društva našla varnega zavetja pod s v o j o streho in bi si takim načinom osigurala obstanek svoj za vse slučajnosti. Menimo, da bi šlo, ako bi le prava roka to stvar poprijela.

Hrvatska čitaonica u Kastvu priredi dne 26. januarja veselico s plesom. Polovica čistega dohodka namenjena je „Bratovščini hrv. ljudi u Istri“.

Vabilo k veselici, katero priredi „Sežanska čitalnica na svečnico, dne 2. febr. t. l. v prostorih hotela „Tri krone“. — Vspored: 1. A. Foerster: „Pjevajmo!“, možki zbor. 2. S. Gregorčič: „Nevesta“, deklamacija. 3. F. S. Vilhar: „Mornar“, samospjev s spremljevanjem glasovira. 5. Grandjean: „Brati ne zna“, burka v jednem dejanju. 6. Ples. Pri plesu, kakor mej posameznimi točkami svira izborni goriški oktet. Začetek točno ob polu 8. uri zvečer. Vstopnina za osebo 1 gld., za obitelj 2 gld. — K mnogobrojni udeležbi uljudno vabi veselčni odbor.

Katoliško politično društvo. Osnovni shod „katoliškega političnega društva“ v Ljubljani se bode vršil v nedeljo dne 26. t. m. Na dnevnem redu bode volitev odbora.

Dopisnice. Trgovinsko ministerstvo je določilo, da dopisnice ne smejo biti na prvi strani popisane. Na prvi strani (kder ima biti le naslov) popisane dopisnice ne bodo se odpošiljale.

Podpiralna zaloga slovenskih vseučiliščnikov v Gradci. Došlo nam je deveto poročilo o delovanju in stanju te zaloge. Glavnica znaša 7200 for. nominalne vrednosti. Čistih dohodkov z obresti vred je bilo 987 gld. 80 kr., a s prejšnjega leta je ostalo v gotovini 139 gld. 23 kr., toraj skupaj 1127 gld. 3 kr. Troški so znašali 682 gld. 12 kr. in gotovine je preostalo 444 gld. 91 kr., koja vsota je na račun prihodnjega leta v hranilnici na obresti shranjena. Podpiranih je bilo 19 vseučiliščnikov. Poročilo to ži, da je Primorsko glede tega prekornega zavoda do sedaj ostalo hladno in vsem prošnjam nedostopno. Obžalovati je to tembolj, ker so se podpore jednako merno delile, ne glede na provinco, iz katere je došel dijak. Upamo, da v prihodnjem poročilu ne bomo več čuli o tej tožbi.

Pozdravi na ulici. Mnogo listov se že zdaj ogreva za to, da se opuste pozdravi s klobukom, ker je to le slaba navada. Berolinska „Nat. Zeitung“ piše: Jasno je, da bi bilo to velika dobrota za možke, ako bi odpravili grdo razvado, snemati klobuke v pozdrav. Ne le, da se človek zelo lahko prehladi, ampak morajo oni, kateri imajo obilo znanstva, vsaki trenutek nove klobuke kupovati; kajti kraji njih klobukov so navadno do cela zawazani, dočim je zgornji del klobuka dobro ohranjen; da, skoro nov. Skoro da ima berolinski list prav.

Influenca sedaj pri nas pojema, množe se pa slučajji, da ta sitna bolezen preide v tifuz. Tudi z dežele prihajajo poročila o takih slučajjih tifuzu z nesrečnim izidom.

V Rimu priredili bodo manifestacijo kralju in kraljici, ko se povrmeta od pogreba vojvode Amadea.

Ljubovna tragedija. Iz Požuna poročajo, da je tamošnji žurnalista Aladar Palkovits de Schenkovitz streljal na svojo ljubico, gledališko igralko Lujizo Streicher iz Badena pri Dunaju, katera je bila kralotica prve vrste. Krogla prodrila je je jedno oko. Dvomijo, da bi ozdravela. Palkovits streljal je potem v samega sebe ter si razgalil čepinjo. Ostal je takoj mrtev. Policija je potem odprla pisma, ki jih je zapustil morilec in samomorilec. V pismu do policije pravi, da jo je zato usmrtil, ker ga je varala, goječ intimno razmerje z nekim lajtnantom. Usmrtil je potem sa-

meja sebe, da ne bi moral poginiti na vešalah ali pa v ječi prebiti mnogo let. Prosi nadalje, da bi ga z ljubico pokopali v skupen grob. Njej tiči še vedno kroglja v desnem očesu in zdravnik nima nikaake nade, da bi ozdravela.

Razpisani sta dve ustanovi Minerbi letnih 150 gld. za slušatelje kacega avstrijskega vseučilišča ali politehnik. Prošnje v 30 dneih na borzno deputacijo v Trstu.

Zavarovalnico živine mislijo osnovati v Pragi. Delniška glavnica jej bode 1 milijon forintov v 5000 delnicah po 200 gld.

Detomor. Te dni so našli blizu Sela v komenskem okraju ostanke novorojenega deteta, na katerih se je poznalo, da so je raztrgale zverine. Sumnilo se je koj neko deklino, imenom Ferfolja, da je porodila in dete izpostavila na cesti. Žendarmi so preiskovali. Našli in zaprli so nesramno deklino, katera je svoje zločinstvo spoznala, trdeč, da je iz sramote do starišev in svojih tovarišic novorojeno dete zadušila in zagrebla v bližini svojega doma. Nečloveško deklino so izročili okrajnemu sodišču v Komnu. Žalostno res, da se tudi mej našim pobožnim ljudstvom nahajajo take hijene!

Zaprli so e. kr. žandarji necega Rojca, ki je ponarejal bankovce z nekim Maganjo iz Cirknega. Izdeloval je fotografičnim načinom prav dobro petake. Ponarejenih petakov je neki že došil v prometu na deželi. Maganja je ušel.

Trgovina z petrolejem. Od leta 1859, ko se je našel v Ameriki prvi vrelec kamenega olja ali petroleja, izvozilo se je iz Združenih držav v severnej Ameriki za 200 milijonov lir šterlin petroleja. Pozneje se je našel enak vrelec tudi v Aziji, ne daleč od Batuma, do tedaj neznatnega mesteca. Batum je po trgovini s petrolejem tako obogatel in procel, da je sedaj jedno glavnih trgovinskih mest v Malej Aziji.

Novo izvirno igro, „Ženska zmaga“, napisal je pridni naš pisatelj gosp. dr. Vošnjak.

„Dom in svet“. Prva številka leta 1890 ima naslednjo vsebino: 1. V cerkniškem jezeru, balada. 2. Enaki in različni poti: 1. Božji volec. 3. Sestra Vincencija, povest. 4. Selska slika. 5. Kurent, po nar. prip. 6. Šentjanževce, pesem. 7. Pisma iz slovenskih krajev I. 8. Domovini, pesem. 9. Alegorija, pesem. 10. Črtice o rokovnjačih. 11. Schoppenhauer. 12. Nekaj porabnih mislij o slovenščini. 13. Čudno predstavljene pa mišljenje. 14. Slovstvo. 15. Cvetje in sad. 16. Razpis nagrade.

„Komarac“. Pod tem naslovom začel je na Dunaju izhajati hrvatsk humorističen list. List ima lepo vnanje obliko in krasne ilustracije. Priporočamo ga vsim hrvaščine večim rojakom, kateri so prijatelji dobrega in zdravega humorja. Naslov: Wien, IV. Weyringergasse Nr. 17. Mezzanin 6.

Grof L. N. Tostoj. Kakor poročajo ruski listi, namerava pretrgati svoje molčanje znameniti pisatelj „Vojske in miru“, ki piše sočasno povest p. n. „Kreutzerovska Sonata“. Rusija je jako radovedna na to delo.

O Sienkiewiczzu sodba angleška. „Blackward's Edinburg Magazine“, angleški mesečnik, prinesel je članek p. n. „A Polish novelist Henryk Sienkiewicz“, v katerem kritik z veliko pohvalo ocenja pisateljsko delavnost avtorja romana: „Z ognjem in mečem“, trdeč, da v njegovih delih vidi spojenje poletov (zalet) Dumasa, Bret-Harte-a in Turgenjeva. On prišteva Sienkiewiczza k najznamenitejšim sedanjim beletristom evropskim. Članek se končuje s prevodom nekotkih posnetkov iz „Bartka zmagovalca“ in „Janka muzikanta“.

Časopisov ruskih izhaja sedaj v Galiciji in Bukovini okolo 20. Obseg jim je političen, naučno literarni in humoristični, kakor tudi ekonomični. Devet časopisov ima v rokah t. zv. stranka „narodnjakov“ (ukrajincev), sedem pak stranka „sveto-

